

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exercitium Perfectionis, Et Virtutum Christianarum

In tres Partes distinctum

Rodríguez, Alonso

Coloniæ Agrippinæ, 1622

Cap. VIII. De circumstantiis in loquendo obseruandis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40093

gredi, maiore enim hilaritate & recreatione perfunditur quam tu, ipsius enim hilaritas spiritalis & vera est, de qua loquitur S. Paulus: *Quasi testes, semper autem gaudentes.* De quo & Seneca amicum suum Lucilium certiorum reddit: Vera letitia in exterioribus (dicit) non est sita, sed in eis & in animo. Ut aurum & purius metallum non in terrae superficie, sed in venis & visceribus inuenitur; sic & vera hilaritas & delectatio non in eo consistit, ut quis eam exterius loquendo & ridendo demonstret, & conuersando cum aliis, hæc enim non satiat nec satisfacit animæ, sed illa quæ, ut purum putum aurum, sita est in venis & cordis visceribus. Verum gaudium & iucunditas in eo est, ut quis bonam habeat conscientiam, & generoso animo despiciat terrena, & omnibus maiorem & superiorem se ostendat.

CAPVT VIII.

De circumstantiis in loquendo obseruandis.

Pone Dom. custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis.

Sancti & beati Ecclesie Doctores Ambrosius & Gregorius de multis malis & incommodis agentes, quæ à lingua proueniunt, de quibus ample S. Scriptura, præsertim in Sapientia libro, & nobis saepe commendantes silentii obseruantiam, ut tanta mala & pericula euitemus; dicant: *Quid igitur mutos nos esse oportet? Minime id volumus dicunt sancti illi, silentii enim virtus in non loquendo sita est. Quæ admodum temperantia virtus non in non comedendo, nisi dum & quod non necesse est, consistit, & in abstinendo. sic etiam silentii virtus non in non loquendo sita est, sed in eo quod quis possit silere tempore & loco, & eisdem loqui. Et ad id probandum allegat id Ecclesiastæ: *Tempus tacendi & tempus loquendi.* Hincque magno iudicio opus, ut quis utroque suo tempore uti sciat, ut enim error loquendum non est loquendam, sic etiam est si-*

lere, dum loquendum est. Duo hæc sunt dicunt Sancti illi quæ Propheta in dictis verbis indicat: *Pone Domine custodiam ori meo. Quam custodiam petis sancte Propheta? Ostium circumstantia labiis meis: ostium, quo labia mea claudantur. Bene notat S. Greg. David non perere, ut parietem ponat Deus, ut nunquam aperiatur, sed ostium, quod suo tempore aperiatur & claudatur: ad indicandum, suo tempore silendum & os claudendum, & iterum suo tempore aperiendum, & in hoc discretionem & virtutem silentii sitam esse. Id est quod perit Sapiens, dum ait: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* Tot opus circumstantiis & conditionibus, ut quis sine errore loquatur, ut merito Sapiens timeat, ne per linguam perdat, ideoque discretionem hanc petit, ut norit dum conuenit, aperire & claudere os, vna enim sola circumstantia deficiente, facile errare erit. Et ut certe & bene loquamur, opus est omnes circumstantias concurrere, ita ut ne vnus quidem desit: *Quia bonum consurgit ex integra causa, sic ut nec vna possit deesse, malum autem ex singularibus defectibus.* hæc est differentia virtutis & vitij.*

Circumstantia in loquendo necessaria fere describuntur à SS. Basilio, Ambrosio, Bernardo & aliis. Prima eaq; præcipua est; bene attendere quod sit dicendum, & ipsa natura circumspectionem magnam in loquendo obseruandam nobis demonstrat, quandoquidem sic linguam custodiuit & abscondit, non vno tantum modo ostio & claustro, sed duobus: anteriore labiis, & posteriore dentibus, ut murum & antemurali dentes circumscripti, nulla posita auri custodia. Vt hinc sciamus quanta difficultate & circumspectione in loquendo opus sit, & facilitate & promptitudine in audiendo, secundum quod dicit S. Apostolus Iacobus: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendam.* Idem docet factura & harmonia linguæ, sunt enim in ea duæ venæ, altera ad cor, altera ad cerebrum

Eccles. 22.
23. & c. 28.Basil. in reg.
breue. 208.
& in consil.
monast. c. 12.
Ambr. l. 1.
offic. c. 10.
Bern. de ordi-
ne vite &
morum in 8.
cap. 6.Loquere cir-
cumspecte.

Iacob. 1. 19.

Rodriguez exercit. pars 2.

h tea-

tendens, ubi sedē intellectus locant Philosophi, ut indicetur, id quod dicendum, à corde procedere debere, & pro regula rationem habere. Hocque primum consilium, quod ad recte loquendum dat S.

Augustinus. Aug. *Omne verbum prius veniat ad limam quam ad linguam.* Prius cordi inscribendum, & ratione limandum, quam ore exeat. Hoc est discretimen, quod Ecclesiasticus ponit inter sapientem & stultum: *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientium os illorum.* Fatui enim cor in lingua habent, linguæ cor subiecerunt, & inordinatè loquendi appetitui, & ideo dicunt quidquid in buccam venit, cor enim statim consentit, quasi cor & lingua vnum quid essent. Sapientes autem & prudentes linguam in corde habent, quicquid enim loquuntur, inde procedit, & consilio rationis linguam cordi subiugarunt, & non ut fatui, linguæ cor.

Eccles. 21. 29.

Eyprianus.

S. Cyprianus ait: sicut homo sobrius & temperatus nihil in stomachum demittit quod prius non mandat, sic & homo prudens & discretus verbum nullum emittit ore, quod prius in corde non bene ruminauerit. Ex verbis enim non bene expensis & ponderatis nasci solent contentiones.

Vincenium.

Alius sanctus ait, tanta difficultate nobis ad loquendum aperiendum os, quanta aperiendum erumenam ad soluendum. Quanta mora & cogitatione aperit quis erumenam, ante bene exanimans si & quantum debeat. Eodem modo & difficultate os ad loquendum tibi aperiendum est, animaduertens si debeas loqui, & quid, & ne loquere plus quam debes, ut alter, qui non plus soluit, quam debet. Cum his conuenit S. Bonauentura, dicens hominē tam cautum & pareum in verbis esse debere, quam avarum in pecuniis.

Bonauentura
to 2. opusc. li.
2. de profectu
religios. c. 10.
Bern. in speculo
monach.
Bonan in speculo
discipul. c. 5.
Ephrem
to 2. p. 281. c.
18.

S. Bern. hoc adhuc contentus non est, sed dicit: *Antequam verba proferat, bis ad limam veniant, quam semel ad linguam.* Idem ait S. Bonauent. & S. Ephrem citat, quod habet ex Ammonio Abbate: Antequam loquaris, comunica cum Deo quod loquendum est, & similiter rationē & causam loquendi expende, & tunc loquere,

ut voluntatem Dei exequens, qui te vult loqui. Hæc prima & præcipua circumstantia ad bene loquendum, & si hanc seruauerimus, aliæ obseruati faciles erunt.

Secunda in loquendo obseruanda circumstantia est finis & intentio, quæ non ad loquendum mouet. Non enim sufficit verba esse bona, sed etiam necesse finem bonum esse, aliqui. n. bona loquuntur, ut spirituales videantur, alii ut se vendicent pro acutis & disertis: quorū prius est hypocrisis & simulatio, posterius vanitas & stultitia. Tertiū. quod requiritur, dicit S. Basil. esse, cōsiderandū quis sit qui loquitur, & cui, & corā quo loquitur: & dat hæc bona documenta, ut qui iuuenes se corā senioribus & sacerdotibus. habere debeant qui tales non sunt. Omnia S. Scripturæ testimoniis confirmans: *Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum.* Bonæ educationis & reuerentiæ signum est tacere coram senioribus & sacerdotibus. S. Bern. dicit iuniores tacendo honorare seniores hic enim reuerentiæ & obseruantie modus est. quo ipsi cedunt Et bonam rationem addit: *Silentium est maximus actus verecundia, quæ valde decet iuniores.* S. Bonauentura clarius hoc explanans dicit, ut timor Dei componit & ordinat hominem in interiori, & eum Deo amicū reddat, sic & verecundia hominem exterius componit & ordinat, & reddit eū verecundū, modestū & taciturnū coram maioribus.

Quartam circumstantiam dicit S. Ambrosius esse, intueri tempus, quo loquendum Prudentis enim munus præcipuum est scire loqui tempore & loco. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lasciuus autem & imprudens non seruabunt tempus.* De hoc qui hanc circumstantiam tempore & loco loquendi obseruat, dicit S. Spiritus: *Mala auria in lectis argenteis, qui loquuntur verba in tempore suo.* Hic valde decens est, & aridet multum. Et contra, si quis etiā bona loquatur, sed non suo tempore dispiceret: *Ex ore fatui reprobatum parabola, non enim illam dicit in tempore suo.* Ad hanc circumstantiam pertinet, non interrumpere alicuius sermonem, quod impudentiæ & paræ

parua humilitatis. Non est oportunū loquendi tempus, dū alius loquitur. *In medio sermonē ne adicias loqui:* dicit Sapiens. *Especta, donec alius sermonē absoluat, & post tuū allegabis.* Huic adicitur, quod ibi addit: *Prusquam audias, ne respondeas verbum.* Et alibi dicit: *Qui prius respondet, quam audiat, stultū se esse demonstrat, & confusione dignū.* Quare ad rē non respondebat, putabat q̄ hoc ipsi dicerent, & in ad ei dicebatur, quia nimis acuter respōdebat. Aliud consiliū de respondēdo dat. S. Basil. si ab alio queratur, tu tace: & dum multi sunt, & petitur vt opinionē suam dicant, nisi a te in particulari queratur, tace, parue enim humilitatis, si te principalem ostendere vis, & alius maior videri. Tace, donec in particulari iuberis loqui.

Quinta in bene loquendo circumstantia, quā docent Sancti, est modus loquendi & vocis sonus. Hoc est quod nos docet regula, vt omnes voce demissa loquantur, vt religiosos decet. Hęc vna ex præcipuis silentii circumstantiis est, & potius magis pars. S. Aug. in verba illa Marthe, quæ sorori dicebat, quando Christus venit, vt sulcicaret à mortuis Lazarū: *Et vocauit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest & vocat te.* Et respondet, vocem demissam vocati silentiū. Idē & hic fit, dū alter alteri in officio demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentiū. Idē & hic fit, dū alter alteri in officia demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentium, sed dū alta voce loquitur quāquam sit in necessariis, dicim⁹ nō esse silentiū. Sic vt in omni loco & officina sit silentiū, & videatur domus religiosa, & nos religiosi, oportet nos voce demissa loqui. S. Bonau. dicit magnum religiosi defectū esse, alta voce loqui, sufficit sic loqui, & vicini te possint intelligere. Et si quid dicere vis, vt intelligat is, qui procul à te abest, accede illum, & dic, non enim decet religiosam modestiā clamare, etiam si procul fiat. Et animaduertit S. Bonau. nō est & tempus quietis & collectionis magis & in speciali exigere, vt vox demissior sit, ne alios tunc turbemus:

idemq; exigunt loca particularia, vt sunt sacrarium, porta & refectorium.

Ad hanc circumstantiam de loquendi modo, dicit S. Bonaventura referri loqui cum oris serenitate, nec gestus ore facere, leuando & multum ostendēdo labia, nec in oculis signa, nec in fronte nec naso rugas, nec motus in capite exhibendo, nec multum manibus loquendo, quod tam in regulis modestiæ. Pater noster cōmendat. Ad hanc quoq; circumstantiam pertinere dicunt SS. Ambrosius & Bernardus: *vt vox ipsa non sit remissa, non fracta, nihil faminum sonans, sed formam quandam, regulam ac succum virilem referuans.* Et tamen, quantumuis vox esse debeat, nō fracta & feminina dicunt non esse debere asperam, rusticā nec fastidiosam. *Sed vt molliculum, aut infractum vocis sonum aut gestum corporis non probo, ita neque agrestem aut rusticum.* Sermo ergo religiosi ita grauis esse debet, vt ei suauitas misceatur. Et quantumuis semper necesse sit in loquendo seruare modum, id tamen maxime necessariū, dum volumus monere vel arguere, si enim hoc non fiat, peribit plane diuus fructus. Et ideo bene dicit S. Bonaventura, quod ille, qui turbatus aut iratus alium corripit aut monet, videtur id potius iracundia & ad improperandū, quam caritate & zelo profectus facere. *Virtus cum vitio non docetur:* nec impatientia patientia, nec superbia humilitas: Alius vero patientiæ tuæ exemplo, & sermonū mansuetudine edificaretur & proficeret. Ideoque dicit S. Ambrosius: *Monitis sine asperitate. Et hortatio sine offensione.* Ad quod ostendendum adferunt illud Apost. Pauli: *Seniorē ne increpaueris, sed obsecra vt patrē.* Hic et vitio vertitur cū affectatione reprehendere, vt quis prudens & loquens esse videatur. Ideo valde reprehenduntur concionatores, qui in eo toti sunt, vt curiosē & ornate dicant, & in id præcipue incumbunt. Hoc enim spiritus & fructus concionum, quarum sermo a quæ similis esse debet, perit, quæ vt bona sit, nullum saporem habere debet.

Tot denique sunt bene loquendi circumstantiæ, vt mirū sit, si aliquis in carū

Bonaventura. Decere.

Ambrosius. offic. c. 19. Bern. de ord. vitæ & mor. inflis. Grauior.

Suauiter in correptione.

Bonau. de In-formatione nouitiorum.

Ambr. lib. x. offic. cap. 2.

1. ad Timot. 5. 1.

Sine affectatione.

Tutissimum
sistere.

Prov. 21. 23.

Seneca epist.
107.
Arsenius.

Horatius ep.
19. lib. 1.
Hieron. epist.
de virgin. ser.
mantiā.

Psal. 38. 1.
Ambr. li. 1.
c. 2.

Histor. eccl.
9. 2. 6. 6. c. 1.
Doctus silen-
tium Pambus.

aliqua non erat, ideoque nihil tutius quam
se in silentii portum conferre, ubi solo
silentio quis multa incommoda & peri-
cula euadit, quae in loquendo occurrunt,
secundum illud Sapientis: *Qui custodit os
suum & linguam suam, custodit ab angustiis
animam suam.* Hincque senior quidam
pater dicebat: *In omni loco si taciturnus
fueris, requiem habebis.* Et ad idem Seneca:
*Nihil a quo prodest quam quiescere, & mini-
mum cum aliis loqui, secum plurimum.* Vul-
gata est illa S. Abbatis Arsenii sententia,
quam ut refert Surius, saepe solitus erat
repetere, & etiam cantare: *Me saepe peni-
tuit dixisse, nunquam autem tacuisse.* Idem
de Socrate dicitur. Huius & rationem
dat Seneca, quod tacetur, post dici po-
test, quod autem dictum, non dictum esse
non potest. *Et semel emissum volat irreuo-
cabile verbum:* dicit Poeta. Et S. Hierony-
mus: *Lapis emissus est sermo prolatus:* Lapis
enim manu emissus retineri non potest,
ne noceat. Hinc dicit S. Hieron diligentissime
considerandum, quod dicendum
est, antequam ore emittatur, post enim
non dictum esse nequit: *Quapropter diu
antequam sermo proferatur, cogitandus est.
Quod primum a nobis datum consilium*

Concludamus ergo linguam bene cu-
stodire, dicentes cum Propheta: *Dixi cu-
stodiam vias meas, ut non delinquam in lin-
gua mea.* In haec verba ait S. Ambrosius: a-
liqua viae nobis sequendae aliae custodi-
dae sunt, viae Dei sequendae, nostrae custo-
diendae, ne nos in praecipitia deturbemus
& perdamur cadentes in peccatum: & eas
dicit nos custodituros, si silere sciamus.
In Ecclesiastica historia refertur, mona-
chum quendam Pambū nomine, homi-
nem idiotam & indoctum alteram sapien-
tiam & doctum adiuisse ut ab eo instrueret-
tur, & audientem hunc versiculum: *Dixi
custodiam vias meas, ut non delinquam
in lingua mea,* noluisse ut magister plura
allegaret, sed dixisse sibi sufficere totam
hanc lectionem, si illam opere complere
potest. Post sex menses a magistro reprae-
sentatus, quod ad secundam lectionem au-

diendam non rediisset: respondit se non-
dum priorem compleuisse. Post multos
annos querebat ab eo notus quidam, si
versum hunc didicisset, & aiebat, iam 49.
anni sunt, quod illum audiuerim, & vix
illam complere potui: & si compleret, ta-
men ipse propter humilitatem dubitabat.
Palladius. n. de eo refert, quod tam lectio-
nem didicerit, & in praxim deduxerit,
quod antequam loqueretur & responde-
ret ad interrogata, semper cor ad Deum
leuauerit, & ante cum illo communicaret
& egerit. Secundum consilium a nobis
datum. Diciturque ideo tam a Deo adiu-
tus, ut iam morti proximus dixerit, se non
meminisse vnumquam verbum dixisse, cuius
cum peniteret. Refert Surius de quadam
sancta virgine, quae a festo Exaltationis
S. Crucis vsque ad Christi natalem diem
silentium seruauit, ut toto hoc tempore
ne verbum quidem loqueretur. Quod di-
cit Deo tam fuisse gratum, ut ei fuerit re-
uelatum, isto opere & linguae mortifica-
tione merita fuerit, ut purgatorium non
subiret post mortem.

CAPVT IX.

De murmurationis & detractio- nis vitio.

Nolite detrabere alter alterum fra-
tres: dicit S. Apostolus Iacobus. Sa-
post. Paulus dicit, *detractores odibiles Deo,*
& Sapienter etiam hominibus. *Abominatio
hominum detractor.* Et. *Susurratori odium
& inimicitia & contumelia.* Et quamuis
exterius rideant, & delectari videantur,
tamen intus oderunt, & illos cauent, ve-
rentur enim, & merito, ne quod alii in
pforum praesentia faciunt, in aliorum praesentia
post sibi faciant. Hoc sufficeret ad
odio habendum & fugiendum hoc vitium
quid enim peius esse potest, quam Deo &
hominibus odibilem esse? Sed hoc omni-
so, deereur solum breuiter grauitatem &
prauitatem huius vitii exponere, & quam
facile in eo quis mortaliter peccare po-
test, ut nos tanto longius hinc remouea-
mus,